

มาทำความรู้จักกับ.....เห็ดโต่งฝ่นกันเถอะ

เห็ดโต่งฝ่น มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Lentinus giganteus* มีถิ่นกำเนิดในประเทศลาว คำว่า โต่งฝ่น หรือ ต่งฝ่น เป็นภาษาอีสาน แปลว่า ภาษารองรับน้ำฝน ลักษณะดอกเห็ดเมื่อเล็กคล้ายถ้วยหรือกรวย ดอกมีขนาดเล็กตั้งแต่เท่าด้วยเล็ก ๆ จนถึงขนาดฝ่ามือหรือใหญ่เท่าหมวก บางดอกหนักมากกว่า 1 กิโลกรัม เมื่อดอกโตเต็มที่จะขอบดอกจะหุบและม้วนขึ้น มีลักษณะดอกคล้ายเห็ดเป่าอ้อ หมวกดอกทรงกลม สีครีม ในช่วงดอกตูมจะมีรูปร่างกลมๆ สีน้ำตาลอ่อน มีขนอ่อน เมื่อดอกโตขึ้น ปลายดอกจะบานเต็มที่ สีจะจางลงเป็นสีครีมขาว และแผ่แบนออกเต็มที่ ส่วนก้านดอกจะใหญ่แข็งแรงและเหนียว พบมากในฤดูฝน ในธรรมชาติ เห็ดโต่งฝ่นจะขึ้นได้ดีในดินที่อุดมสมบูรณ์ มีอินทรีย์วัตถุและความชื้นสูงการเปิดดอกไม่ยุ่งยากนัก หากคลุมดินและรักษาสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมเห็ดจะออกมาเป็นกอ จำนวน 2-12 ดอก/กอ น้ำหนัก 1-3 กิโลกรัม ขึ้นอยู่กับคุณภาพของวัสดุปลูก สามารถเพาะลงถุงได้เลยหรือปุยหมักผสมขี้เลื่อยรำละเอียดและปูนขาวโดยใช้สูตรการเพาะเห็ดทั่วไป แต่ไม่ต้องสร้างโรงเรือนสำหรับเปิดดอกเห็ดเหมือนเห็ดนางรม นางฟ้า และสามารถเพาะแบบเดียวกับเห็ดตีนแรด คือ

ฝังดินขึ้นๆ พร้อมกับโรยเมล็ดพันธุ์ผักไป ด้วย ได้ทั้งเห็ดได้ทั้งผัก โดยนำก้อนเชื้อเห็ดโต่งฝ่นมาฝังลงในดินที่ปูรองพื้นด้วยปุ๋ยหมักที่ย่อยสลายดีแล้ว เลียนแบบธรรมชาติหรือเพาะในตะกร้าก็ได้ สถานที่เพาะเห็ดนี้จะต้องอยู่ในที่ร่ม เช่น ใต้ร่มไม้ใหญ่ อากาศค่อนข้างเย็น การรดน้ำแบบปลูกผัก เมื่อเส้นใยเห็ดมีจำนวนมากพอ และดินมีความชื้นเหมาะสมจะสร้างดอกเห็ดขึ้นมาเหนือผิวดิน ลักษณะคล้ายถ้วยแล้วค่อยๆ บานออก โดยเห็ดจะงอกภายใน 7-10 วัน

ระยะที่เหมาะสมสำหรับการเก็บดอกเห็ด

ควรเก็บเมื่อดอกเริ่มบานเป็นรูปกรวย หากปล่อยให้บานกว่านี้สีจะซีดลง และปลายดอกจะฉีกขาดหรือหักง่ายหลังจากเก็บเห็ดรอบแรกแล้วจะเกิดพักตัวระยะหนึ่ง แล้วก็จะเกิดดอกเห็ดรอบหลังๆ ต่อไปสามารถเก็บผลผลิตได้ 4-6 เดือน เห็ดโต่งฝ่น 1 ก้อน ให้ผลผลิตประมาณ 0.3-1 กิโลกรัม ต่อการเพาะ 1 รุ่น ขึ้นอยู่กับความอุดมสมบูรณ์ของดินและสภาพภูมิอากาศ นอกจากนี้ยังสามารถเพาะเห็ดโต่งฝ่นในแปลงได้อีกด้วย

คุณค่าทางโภชนาการของเห็ดโต่งฝ่น

เห็ดจัดเป็นอาหารประเภทผักที่มีปริมาณน้ำตาลค่อนข้างต่ำ แต่เป็นแหล่งโปรตีนที่ดีเมื่อเทียบกับผักอีกหลายชนิด อีกทั้งยังมีรสชาติและกลิ่นที่ชวนรับประทาน ซึ่งรสชาติที่โดดเด่นนี้มาจากการที่เห็ดมีกรดอะมิโนกลูตามิกเป็นองค์ประกอบ เหมาะสำหรับผู้ที่ต้องการจะลดน้ำหนัก สามารถรับประทานอาหารที่ทำจากเห็ดได้โดยไม่ต้องกังวลใจ เห็ดแต่ละชนิดจะมีคุณค่าทางโภชนาการแตกต่างกันไปจากการวิเคราะห์ปริมาณสารอาหารในเห็ดโต่งฝ่นที่ได้จากการเพาะโดยใช้เชื้อเห็ดเป็นวัสดุเพาะ พบว่ามีคุณค่าทางโภชนาการสูงโดยมีส่วนประกอบของโปรตีน 16.06 กรัม

คาร์โบไฮเดรต 56.12 กรัม ไขมัน 1.28 กรัม นอกจากนี้ยังพบแร่ธาตุหลัก ได้แก่ ฟอสฟอรัส โพแทสเซียม แมกนีเซียม และโซเดียม 0.53, 1.64, 0.16 และ 0.1 มิลลิกรัมต่อกิโลกรัมของเห็ดแห้ง ตามลำดับ และแร่ธาตุรอง ได้แก่ เหล็ก แมงกานีส และสังกะสี เท่ากับ 93.29, 11.08 และ 23.32 มิลลิกรัมต่อกิโลกรัมของเห็ดแห้ง ตามลำดับ (วิเคราะห์โดยห้องปฏิบัติการดินและพืช สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย) เห็ดชนิดนี้จึงน่าจะได้รับการส่งเสริมให้รู้จักเพื่อให้บริโภคมากขึ้นเพื่อสุขภาพที่ดี

เห็ดโต่งฝ่น นำไปประกอบอาหารได้หลายประเภท ไม่ว่าจะเป็นต้มยำ แกงเลียง ผัดผักรวม เห็ดชุบแป้งทอด นึ่งจิ้ม น้ำพริก แต่จะมีรสชาติขมเพี้ยนติดคอ ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของเห็ดโต่งฝ่น วิธีแก้คือ ต้องลอกเอาเนื้อหุ้มก้านดอกออก

เสียก่อน สารขมที่มีอยู่นี้คาดว่าจะเป็นสารสำคัญที่มีคุณสมบัติเป็นยา และต่อต้านอนุมูลอิสระ ในอนาคตอันใกล้คาดว่าจะมีการส่งเสริมให้มีการเพาะเห็ดโต่งฝนในเชิงพาณิชย์ เนื่องจากวิธีการเพาะที่ไม่ยุ่งยาก อีกทั้งมีสารสำคัญที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพ ดังนั้น ศูนย์เชี่ยวชาญนวัตกรรมเกษตรสร้างสรรค์ สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วว.) จึงมุ่งเน้นที่จะวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีการเพาะเห็ดชนิดนี้ ทั้งในด้านการเพิ่มปริมาณและคุณภาพ รวมทั้งการนำไปใช้ประโยชน์ในแง่ของอาหารเสริมสุขภาพและยา ในอนาคตอันใกล้ต่อไป ซึ่งปัจจุบันเริ่มมีเห็ดโต่งฝนวางจำหน่ายตามตลาดสด หรือบางช่วงจะมีวางจำหน่ายที่ซูเปอร์มาร์เก็ต แต่ราคาก่อนข้างสูง ประมาณ 60-100 บาท/กก. ต้องการข้อมูลเพิ่มเติมหรือสนใจอยากจะทำเรียนรู้อติดต่อ ศูนย์เชี่ยวชาญนวัตกรรมเกษตรสร้างสรรค์ สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วว.) เทคโนโลยีฐานี กลอง 5 คลองหลวง ปทุมธานี 12120

ธนภักษ์ อินยอด ต้นติมา กำล้ง
 สุพัตรา เปี่ยมวารี และวันฉร้งค์ เต็มอารมณ์ย์
 ศูนย์เชี่ยวชาญนวัตกรรมเกษตรสร้างสรรค์
 สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วว.)